

The Relationship between Submissive Behavior and Exposure to Physical Violence in Adolescents in a Semi-Rural Area of Malatya

[Malatya'da Yarı Kırsal Bir Bölgede Ergenlerde Boyun Eğici Davranış ile Fiziksel Şiddete Maruziyet Asındaki İlişki]

Beliz Yekeler¹, Erkan Pehlivan²

¹ Gümüşhane Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Gümüşhane, Turkey

² İnönü Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Malatya, Turkey

Abstract

Adolescence and young adulthood are periods that increase in violent behaviors. Perceived by the victims directly and those who witness the violence is important for the development personality, attitudes and behaviors. The aim of this study is to investigate the relationship between submissive behavior characteristics of adolescents and exposure to physical violence in a semi-rural area, in Malatya. This is the cross-sectional survey was conducted in a semi rural area of Malatya. Hekimhan District Centre and randomly selected three town 410 adolescents were included in the study. The research survey and "Submissive Behavior Scale" developed by Savaşır and Şahin (1992) was applied under observation. Unpaired t-test and regression analysis were used for data analysis. 60.2% male and 39.8% were female of 410 adolescents. 33.7% primary and 66.3% high school education of adolescents has been attending. From the adolescents 41.3% at home, 41.9% in school, 41.5% in the street, stated that they had experienced physical violence. Male adolescents SAS mean 34.1 ± 11.4 , and 36.2 ± 11.9 with the mean of female showed no significant difference ($p = 0.073$). Submissive behavior score of adolescents victimized by domestic violence was higher than the ones who do not ($t = 1.993$, $p < 0.05$). The standardized regression coefficient is interpreted, exposed to physical violence in the home increased by 13.9% to an increase of one-unit leads to in the submissive behavior ($F = 7.892$, $p = 0.005$). As conclusion; in this study it was found a significant relationship between submissive behavior and physical violence at home. The consciousness-raising programs for adolescents, parents and teachers are needed.

Key Words: Adolescent, physical violence, submissive behavior

(Rec.Date: Feb 05, 2014 Accept Date: Mar 06, 2014)

Corresponding Author: Erkan Pehlivan, Department of Public Health, Inonu University Faculty of Medicine, Malatya, Turkey

E-mail: erkan.pehlivan@inonu.edu.tr Phone: +90 5326527990 +90 4223410660/1258

The Relationship between Submissive Behavior and Exposure to Physical Violence in Adolescents in a Semi-Rural Area of Malatya

[Malatya’da Yarı Kırsal Bir Bölgede Ergenlerde Boyun Eğici Davranış ile Fiziksel Şiddete Maruziyet Asındaki İlişki]

Beliz Yekeler¹, Erkan Pehlivan²

¹ Gümüşhane Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Gümüşhane, Turkey

² İnönü Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Malatya, Turkey

Özet

Ergenlik ve genç yetişkinlik dönemleri şiddet içerikli davranışların arttığı dönemlerdir. Şiddete doğrudan maruz kalanlar ile tanıklık edenler tarafından algılanışı, kişilik, tutum ve davranışların gelişimi açısından önemlidir. Bu çalışmanın amacı Malatya’da bir yarı kırsal bölgede ergenlerin boyun eğici davranış özellikleri ile fiziksel şiddete maruziyetleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Kesitsel tipte olan araştırma Malatya’nın yarı kırsal bir bölgesinde gerçekleştirilmiştir. Hekimhan İlçe Merkezi ve rastgele seçilen üç kasabasında 410 ergen araştırma kapsamına dahil edilmiştir. Savaşır ve Şahin (1992) tarafından geliştirilmiş “Boyun Eğici davranış Ölçeğini” de (BEDÖ) içeren araştırma anketi gözlem altında uygulanmıştır. Verilerin analizinde unpaired t testi ve regresyon analizi kullanılmıştır. 410 ergenin % 60.2’si erkek, %39.8’i kızdır. Ergenlerin %33.7’si ilköğretim, %66.3’ü lise de öğrenim görmekteydi. Ergenlerin %41.3’ü evde, %41.9 okulda, %41.5 sokakta fiziksel şiddete maruz kaldıklarını ifade ettiler. Erkek ergenlerin BEDÖ puan ortalaması $34,1 \pm 11,4$, Kızların BEDÖ puan ortalaması $36,2 \pm 11,9$ ile anlamlı farklılık göstermemekteydi ($p=0,073$). Evde şiddet gören ergenlerin, görmeyenlere göre boyun eğme davranışı puanları daha yüksekti ($t=1,993$; $p<0.05$). Standardize edilmiş regresyon katsayısı yorumlandığında; evde fiziksel şiddete maruz kalmaktaki %13.9 oranında artış, boyun eğme davranışında bir birimlik artışa yol açmaktadır ($F=7,892$; $p=0,005$). Sonuç olarak Bu çalışmada evde fiziksel şiddete maruziyet ile boyun eğici davranış arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Ergenlere, anne-babalara ve öğretmenlere yönelik bilinçlendirme programlarına ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Ergen, fiziksel şiddet, boyun eğici davranış

(Rec.Date: Feb 05, 2014 Accept Date: Mar 06, 2014)

Corresponding Author: Erkan Pehlivan, Department of Public Health, Inonu University Faculty of Medicine, Malatya, Turkey

E-mail: erkan.pehlivan@inonu.edu.tr Phone: +90 5326527990 +90 4223410660/1258

Giriş

Şiddet; kendine ya da bir başkasına, grup ya da topluluğa yönelik olarak ölüm, yaralama, ruhsal zedelenme, gelişimsel bozukluğa yol açabilecek fiziksel zorlama, güç kullanımı ya da tehdidin amaçlı olarak uygulanmasıdır. İlk insandan günümüze tarihin her döneminde hayatın içinde yer almış, kişi konuşurken, tartışırken, haklılığını göstermeye çalışırken şiddete başvurmaktan çekinmemiştir [1-3]. Şiddeti Önleme Birliği'ne göre kişilerarası şiddet; fiziksel, cinsel, psikolojik ve mahrumiyet/ihmalden oluşmaktadır [4].

Şiddetin varlığı, yeniden üretilişi ve doğrudan maruz kalanlar ile tanıklık edenler tarafından algılanışı, kişilik gelişimi, tutum ve davranışların gelişimi açısından önemlidir [5]. Çoğunlukla sağlıklı bir aile düzeni sonucu olarak ortaya çıkan şiddete en çok bireyselliğinin geliştiği, yeni bir kimlik kazandığı dönemde olan ergenler maruz kalmaktadır [6-8]. Bu dönemde, ebeveynin çocuğa ilgisizliği, disipline etmek için kullandığı sert fiziksel cezalandırmalar, sadece saldırgan davranışlara yol açmakla kalmaz, aynı zamanda sonraki dönemlerde de çocuğun bir takım davranış problemleri yaşamasına neden olabilir [9].

Ergenlik döneminde oldukça kırılgan ve dayanıksız olan ergenler psikanalist Dolto tarafından kabuk değiştiren yengeçlere benzetilir. Çünkü yengeçler kabuk değiştirdikleri dönemde zayıf ve savunmasızdırlar ve bu dönemde yaralanırlarsa bu yaranın izini tüm yaşamları boyunca taşırlar [10].

Seligman'ın öğrenilmiş çaresizlik kuramına göre de sürekli strese ve şiddete maruz kalan birey tepkisizlik içeren bir davranış geliştirmektedir. Günümüzde gençlerin kişilik gelişimlerinde, şiddet eğilimi ile ilgili davranışları kadar boyun eğici davranışların varlığı da önemli yer tutmaktadır [5]. Boyun eğici davranış; başkalarını kırmamaya, incitmemeye özen gösteren, herkesi memnun etmeye çalışan, iyiliksever olma eğilimli olan, aşırı verici, “hayır” diyemeyen, “evet” demeye eğilimli, hoşlanmadığı durumları ifade etmekte zorlanan, öfkelerini göstermekte zorluk çeken, sürekli onaylanma gereksinimi duyan, düşüncelerini ve haklarını savunamayan davranışlarla gözlenebilen bir kişilik özellikleri kümesidir [11]. Boyun eğici davranışta birey kendini daha az değerli hissedip, özgüveni azaldığı için ileri dönemde depresyon için öngörücü bir faktör olarak da belirtilmekte ve çoğu çalışmada depresyon ile boyun eğici davranış arasındaki

ilişki incelenmişken, doğrudan şiddet ile boyun eğici davranış arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar kısıtlıdır [12-16].

Bu araştırma yarı kırsal bölgede yaşayan ergenlerin boyun eğici davranış düzeyleri ile fiziksel şiddete maruziyet arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem

Kesitsel tipte (cross-sectional) planlanan çalışma Malatya İli Hekimhan ilçesinin merkezi ve kura yöntemi ile belirlenen üç kasabasında 2008 yılında Ekim- Kasım ayları arasında gerçekleştirilmiştir. Örneklem büyüklüğü, evren ve prevalansın bilinmediği durumlar için önerilen formül ile $[n=(t \cdot 1-\alpha)^2 \cdot (p \cdot q)^2 / S^2]$ %95 güven aralığında en küçük örneklem birimi olarak en az 384 kişiye ulaşılması hesaplanmıştır. Çalışmanın amacı ve gerekçesi konusunda bilgilendirilen ergenlerden çalışmaya dahil edilen 410 kişiye, aştırmacılar tarafından sosyodemografik özellikleri sorgulayan anket formu ile geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları Şavaşı ve Şahin (1992) tarafından yapılan “Boyun Eğici Davranış Ölçeği” gözlem altında uygulanmıştır. Ölçek, depresyonla ilgili olarak boyun eğici sosyal davranışları değerlendiren 16 sorudan oluşmaktadır. Ölçeğin değerlendirilmesinde, grubun puan ortalamasının altında bulunanlar düşük boyun eğici davranışa, ortalama üstünde bulunanlar ise yüksek boyun eğici davranışa işaret ettiği kabul edildi.

Çalışmanın bağımlı değişkeni “evde ve okulda” fiziksel şiddete maruziyet durumudur. Bağımsız değişkenleri ise yaş, öğrenim seviyesi ve boyun eğici davranış düzeyidir. Verilerin analizi SPSS 16.0 paket programında yapıldı. Ölçülebilir veriler ortalama ($\bar{x}$), standart sapma (SS), nitel veriler ise sayı ve yüzde ile sunuldu. İstatistiksel değerlendirmede unpaired t testi, varyans ve regresyon analizi kullanıldı. Yanılma düzeyi olarak $p=0.05$ seçildi.

Bulgular

Çalışma kapsamına giren ergenlerin % 60.2’si (247) erkek, %39.8’i (163) kızdır. %23.7’si (97) 13 yaş altında erken adölesan dönemde, %53.7’si (220) 14-16 yaş grubunda orta adölesan dönemde ve %22.7’si (93) 17 yaş ve üstü (en büyük yaş 19) son adölesan dönemdedir. %33.7’si (138) ilköğretim de eğitim görürken, %66.3’ü (272) lise

de öğrenim görmektedir. Okur yazar olmayan anne oranı %19.8, yüksek öğrenimli anne oranı ise %1.2'dir. Okur-yazar olmayan baba oranı %9.8' düşmekte, yüksek öğrenimliler ise %5.4'e çıkmaktadır (Tablo 1).

Tablo 1. Ergenlerin Sosyo-Demografik Özellik ve Fiziksel Şiddete Maruziyet Durumlarına Göre Dağılımı

Tanıtıcı özellikler (N=410)	Sayı	%
Cinsiyet		
Kız	163	39.8
Erkek	247	60.2
Yaş		
13 yaş altı	97	23.7
14-16 yaş	220	53.7
17 yaş ve üstü	93	22.7
Öğrenim Düzeyi		
İlköğretim	138	33.7
Lise	272	66.3
Anne Eğitim Düzeyi		
Okur yazar değil	81	19.8
Okur yazar ve ilkokul mezunu	198	48.3
Ortaokul mezunu	77	18.8
Lise ve dengi okul mezunu	49	12.0
Yüksek okul mezunu	5	1.2
Baba Eğitim Düzeyi		
Okuryazar değil	38	9.3
Okuryazar ve ilkokul mezunu	145	35.4
Ortaokul mezunu	97	23.7
Lise ve dengi okul mezunu	108	26.3
Yüksek okul mezunu	22	5.4
Evde fiziksel şiddete maruziyet	169	41.3
Var	241	58.7
Yok		
Okulda fiziksel şiddete maruziyet		
Var	172	41.9
Yok	238	58.1

Ergenlerin %41.3'ü son bir yıl içinde ev içinde fiziksel şiddete maruz kaldığını, %58.7'si ise kalmadığını ifade etmiştir. Buna benzer olarak son bir yıl içinde okulda fiziksel şiddete maruz kalanlar %41.9, kalmayanlar ise %58.1 olarak belirtilmiştir (Tablo 1).

Tablo 2. Ergenlerin Boyun Eğme Davranış Puanlarının Cinsiyete Göre Ortalamaları

Cinsiyet	n	$\bar{X} \pm SS$ (BEDO)	t	P
Erkek	246	34.1 $\pm$ 11.4	1.796	.073
Kız	163	36.2 $\pm$ 11.9		

Ergenlerin cinsiyet bakımından BEDO puan ortalamaları incelendiğinde; erkeklerin ortalamaları 34.1 $\pm$ 11.4, Kızların ise 36.2 $\pm$ 11.9 bulunmuştur. Analiz sonuçları kızlar ve erkeklerin BEDO ortalamaları arasında anlamlı düzeyde fark olmadığını göstermektedir (P=0.073) (Tablo 2).

Tablo 3.Ergenlerin Yaş Dağılımları Boyun Eğici Davranış Ortalamalarının Dağılımı

	Yaş Grupları	Ortalamalar (BEDO)	SD	ANOVA	
				F	P
KIZ	10-13	33.35	11.05	2.059	.131
	14-16	36.72	12.79		
	17+	38.48	10.63		
	Yaş Grupları	Ortalamalar (BEDO)	SD	ANOVA	
				F	P
ERKEK	10-13	31.98	12.16	1.353	.260
	14-16	35.00	11.24		
	17+	33.80	10.93		

Kız ergenlerde yaş arttıkça BEDÖ ortalamaları artış göstermekle birlikte kız ve erkeklerin boyun eğme davranışı ortalamaları arasında yaş grupları bakımından fark olup olmadığını test etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmış, ergenlerin boyun eğme davranışı ortalamaları yaş grupları bakımından hem kız (F=2.059; P>.05) hem de erkek (F=1.353; P>.05) denekler için anlamlı düzeyde farklılık göstermemiştir

Tablo 4. Ergenlerin Eğitimi ile Boyun Eğici Davranış Ortalamalarının Dağılımı

	Eğitim	N	Ortalama (BEDO)	SD	t	df	P
Kız	İlkokul	65	34.32	11.02	1.64	161	.639
	Lise	98	37.44	12.41			
Erkek	İlkokul	73	31.47	11.88	2.35	244	.019
	Lise	173	35.19	11.03			

Tablo 4’te görülebileceği üzere, kız ergenlerin öğrenim seviyesi ile boyun eğme davranışı ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmazken ($t=1.64$ $P>.05$, erkek ergenlerin boyun eğme davranışı ortalamaları ile öğrenim düzeyleri arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($t= 2,35$; $p<0,019$).

Ergenlerin boyun eğme davranışı ortalamalarının “okulda şiddet gördünüz mü?” sorusuna verilen yanıtlar bakımından anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini test etmek için yapılan bağımsız örneklem t testi sonuçlarına göre boyun eğme davranışı ortalamaları okulda şiddet gören ve görmeyen ergenler arasında farklılık göstermemektedir ($t=.489$; $P>.05$). Ergenlerin boyun eğme davranışı ortalamalarının evde şiddet gören ve görmeyen ergenler bakımından farklılık gösterip göstermeyeceğini test etmek için uygulanan bağımsız örneklem t testi sonuçlarına göre boyun eğme davranışı ortalamaları evde şiddet gördüğünü ya da görmediğini ifade eden ergenler arasında anlamlı farklılık göstermektedir ($t=-1.933$; $P<.05$). Ortalamalarla birlikte yorumlandığında evde şiddet görmediğini ifade eden ergenlerin boyun eğme davranışı ortalamaları (34.58), şiddet gördüğünü ifade edenlerden (38.50) daha düşüktür. Başka bir deyişle evde şiddet gören ergenler daha fazla boyun eğme davranışı göstermektedir. Boyun eğme davranışı ortalamaları evde şiddet gördüğünü ya da görmediğini ifade eden ergenler arasında anlamlı farklılık göstermektedir ($t=-1.933$; $P<.05$).

Tablo 5. Ergenlerin BEDO ile Evde ve Okulda Fiziksel Şiddete Maruziyet Arasındaki Basit Korelasyon Katsayıları

	1	2	3
1. Boyun Eğme	1		
2. Okulda Fiziksel Şiddet	-.003	1	
3. Evde Fiziksel Şiddet	,139*	,137*	1

*p<,001

Tablo 5’de BEDO ile okulda ve evde fiziksel şiddet değişkenleri arasındaki Pearson korelasyon katsayıları özetlenmektedir. Katsayılar incelendiğinde BEDO ile okulda fiziksel şiddet arasında anlamlı ilişki elde edilememiş olup, evde şiddet ve BEDO arasında anlamlı ve aynı yönlü bir doğrusal ilişki olduğu görülmektedir (P<001). Aynı doğrusal ilişki okulda ve evde fiziksel şiddet görme arasında da vardır (P<001).

Tablo 6. Ergenlerin Boyun Eğme Davranışlarının Okulda ve Evde Fiziksel Şiddet Durumu Üzerindeki Etkisi

Bağımsız değişkenler	Okulda fiziksel şiddet			
	Beta ¹	SS	t	P
Boyun Eğme	-.003	.140	.004	.950
F Model Değeri: .004 (P=0.950) Düzeltilmiş R ² : .013				
Bağımsız değişkenler	Evde fiziksel şiddet			
	Beta ¹	SS	t	P
Boyun Eğme	.139	.002	2.825	.005
F Model Değeri: 7.982 (P=.005) Düzeltilmiş R ² : ,013				

¹Standardize edilmiş regresyon katsayısı

Tablo 6’de görülebileceği gibi ergenlerin boyun eğme davranışlarının okulda fiziksel şiddet üzerindeki etkisi incelendiğinde BEDO’nun okulda fiziksel şiddet görme üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamıştır (p=0.950). Ergenlerin boyun eğme davranışlarının evde fiziksel şiddet üzerindeki etkisi incelendiğinde BEDO’nun evde fiziksel şiddet görme üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmuştur (p=0.005). Standardize edilmiş beta katsayısı

yorumlandığında evde fiziksel şiddete maruz kalmaktaki %13.9 oranında artış, boyun eğme davranışında bir birimlik artışa yol açmaktadır.

Tartışma

Çalışmamızın %60.2'si erkek, %39.8'i kızlardan oluşmaktadır. Ergenlerin yarısından fazlası (%53.7) 14-16 yaşları arasındadır. Geriye kalanın yaklaşık beşte biri (%23.7) 13 yaş altında, beşte biri (22.7) ise 17 yaş üzerinde ergenlerden oluşmuştur. %66.3'ü lise döneminde, %33.7'si ilköğretim döneminde. Ergenlerin annelerinin yarıya yakını (%48.3) okur yazar ve ilkokul mezunudur. Yaklaşık beşte biri ise (%19.8) okuma yazma bilmemektedir. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2008 sonuçlarına bakıldığında; kadınların %18.3'ü ya hiç eğitim almamış ya da ilkokulu bitirmemiştir [17]. Hekimhan bölgesinde bu oranın daha yüksek olmasının nedeni kentlerde yaşayan kadınların kırsal alanlarda yaşayanlara oranla daha eğitilmiş olmasıdır. Babalarının ise %9.3'ü okuma yazma bilmemektedir. Genel olarak kadınlar erkeklerden daha az eğitilmiştir. Ergenlerin annelerinin büyük bir çoğunluğu (%98.0) ev hanımı, babalarının ise küçük bir kısmı (%6.8) işsizdir. Kırsal bölge olmasından dolayı yarısından fazlası çiftçi ve işçidir (%60.3). Çalışma kapsamına giren ergenlerin yaklaşık yarısından azı en az bir kez (%41.3) ailede, %41.9'u okulda, %41.5'i de mahallede fiziksel şiddete maruz kalmıştır. TBMM'nin 2007 raporuna göre de Türkiye'de ortaöğretime devam eden öğrencilerin yaklaşık üçte biri (%23.9) ailelerinde, %49.4'ü okul ve çevresinde şiddet görmektedir. Ve yine bu rapora göre çocukların üçte biri sokakta kendilerini tehdit altında hissetmektedir [18]. Celbiş ve Arkadaşlarının (2012) Malatya il merkezindeki liselerde yapmış oldukları bir araştırmada öğrencilerin %24,5'inin fiziksel bir kavgaya karıştığı, %5,5'inin tedaviyi gerektirecek ölçüde yaralandığı, %4,3'nün bir silah taşıdığını ve %4,7'sinin ise çete üyesi olduklarını ifade ettiklerini bulmuşlardır (19). Kaya ve arkadaşlarının (2004) Malatya'da tıp öğrencilerinde yaptığı çalışmaya göre öğrencilerin %7.6'sı fiziksel şiddete yine Kaya ve ark. (2007) tıp fakültesi ve sağlık yüksekokulu öğrencilerinde yapmış olduğu çalışmaya göre de %39.7'si aileleri tarafından psikolojik şiddete maruz kalmıştır [5,15]. Ayan ve Kocacık'ın (2009) çalışmalarında öğrencilerin %64'ü annesinden, %80'ini de babasından çeşitli biçimlerde hafta da en az bir kez şiddete maruz kaldığı ve yine %41'nin de okulda şiddete maruz kaldığı görülmektedir [20]. Bu çalışmalar, ergenler arasında şiddet uygulama ve maruz kalmanın yaygın olduğunu göstermektedir.

Başbakanlık Aile Araştırmaları Kurumu'nun "Türkiye'de Adolsanların Sorunları" adlı raporuna (1997) göre ise, öğrenci ergenlerin %12.6'sı okulda fiziksel şiddete maruz kalmaktadır. Aynı raporda öğrencilerin okulda fiziksel şiddet görme oranlarının kentsel kesimde, kırsal kesime göre daha yaygın olduğu belirtilmiştir (%15.3 ve %8.9) [21]. Bu bulgular Hekimhan bölgesinde yapılan çalışmamızın sonuçları ile tutarlıdır. Aile içi şiddetin daha çok sosyo-ekonomik düzeyi ve eğitim düzeyi aşağı olan toplum kesimlerinde yaygın olduğu varsayılmasına karşılık, son 20-30 yılda yapılan araştırmalar durumun hiç de varsayıldığı gibi olmadığını açığa çıkarmıştır. Çalışmaların ortak sayılabilecek bulgularına göre, aile içi şiddet "gelişmiş", "modern", "kalkınmış" toplumların da en önemli sorunları arasında yer almaktadır. Hekimhan bölgesinde yapılan çalışma bulgularıyla literatürdeki diğer bulgular birlikte yorumlandığında, ergenlerin gerek kırsal gerek de kentte belirli düzeyde fiziksel ve psikolojik şiddet görmekte oldukları söylenebilir.

Çalışmamızda araştırma kapsamına giren erkeklerin BEDO ortalaması 34.1 ± 11.4 , kızların BEDO ortalaması ise 36.2 ± 11.9 olarak hesaplanmıştır. Cinsiyet yönünden BEDO ortalamaları arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır. Kaya ve arkadaşlarının (2004) tıp fakültesi öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada erkek öğrencilerin BEDÖ puan ortalamaları 37.39 ± 8.75 , kız öğrencilerin ise 33.87 ± 7.76 olarak bulunmuştur ve cinsiyet ile boyun eğici davranışlar arasında anlamlı fark vardır. Erkek öğrenciler daha çok boyun eğici davranış göstermektedirler [5]. Tuzcuoğlu ve Korkmaz'ın (2001) psikolojik danışma ve rehberlik öğrencileri örnekleminde yapmış oldukları araştırmada cinsiyete göre boyun eğici davranış puanları anlamlı bir farklılık göstermektedir; bu farklılık erkeklerin boyun eğici davranış puanı ortalamalarının ($X=34.63$), kızların ortalamalarından ($X=31.59$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu yönündedir [13]. Boyun eğme davranışı ve cinsiyet arasındaki ilişkiyi ele alan literatürde çelişkili bulgular elde edildiği görülmektedir. Hekimhan bölgesinde yapmış olduğumuz çalışmamızda kızlar ve erkekler arasında boyun eğme davranışı bakımından anlamlı fark olmaması her iki cinsiyet grubuna mensup öğrencilerin aile çevresi ve sosyo kültürel şartların etkisiyle aynı düzeyde boyun eğme davranışı sergilediklerini göstermektedir. Öte yandan fark anlamlı olmamakla birlikte çalışmamızda kızların daha yüksek boyun eğici davranış gösterdikleri bulunmuştur.

Çalışmamızda hem kız hem de erkek ergenlerin boyun eğme davranış ortalamaları ile yaş grupları bakımından anlamlı farklılık bulunmamıştır. Ergenlerin yaş dağılımları yüzdeliklerine bakıldığında ise kızların yaşları arttıkça boyun eğme davranış ortalamaları artarken, erkeklerin ise en yüksek 14-16 yaş arasında boyun eğici davranış gösterdikleri bulunmuştur. Çalışmamızda ergenlerin eğitim durumları ile boyun eğme davranış ortalamalarına baktığımızda kız öğrenciler arasında bir fark gözlenmezken, erkek öğrenciler arasında anlamlı farklılıklar vardır. Tümkeya ve arkadaşlarının (2011) lise öğrencilerinde yapmış olduğu çalışmada sınıf düzeyine göre boyun eğici davranış ortalamasında dördüncü sınıfa doğru artış (1.sınıf 37.31 ± 6.92 , 4. Sınıf 41.80 ± 10.87) bulunmuştur [22]. Özkan'ın (2008) hemşirelik öğrencilerinde yapmış olduğu çalışmada BEDO ortalamaları 34.88 ± 8.7 iken Karabilgin (2012)'in yeni başlayan tıp öğrencilerine yapmış olduğu çalışmada BEDO 39.70 ± 8.40 , Kaya ve arkadaşlarının tıp fakültesi ve sağlık yüksekokulu öğrencilerinde yapmış olduğu çalışmada ise tıp fakültesi öğrencilerinin BEDO puan ortalaması 10.57 ± 7.95 , SYO öğrencilerinin 13.47 ± 8.45 şeklinde bulunmuştur [13,23,24]. Koç ve arkadaşlarının (2010) çalışmada ise üniversite öğrencilerinin sınıf düzeyleri ile boyun eğici davranış ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamakla beraber, 3. Sınıf öğrencilerinin diğerlerine göre daha yüksek puan ortalamasına (1.sınıf 35.73 ± 7.70 , 3. sınıf 36.39 ± 7.93) sahip olduğu görülmektedir [11]. Torun ve Arslan'ın (2012) hemşirelik öğrencilerine yapmış olduğu çalışmada ise BEDO ortalamaları birinci sınıfta en yüksek (38.76 ± 9.76) iken dördüncü sınıf öğrencilerinde en düşük (32.68 ± 9.59) olduğu saptanmıştır [25]. Eğitim durumu ve boyun eğme davranışı arasındaki ilişkiyi ele alan literatürlerde çelişkili bulgular görülmektedir. Çalışmamızın ve diğer çalışmaların yüzdelik dağılımlarına bakılacak olursa eğitim durumları arttıkça ortalamaların yüksek olmasını ergenin bulunduğu durumu kabullenmek ve kendisinden beklenen davranışları sorgulamadan yerine getirmenin daha doğru bir davranış olarak algıladığını değerlendirebiliriz.

Çalışmamızda ergenlerin boyun eğme davranışları ile okulda fiziksel şiddet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmazken, ergenlerin boyun eğme davranışının evde fiziksel şiddete maruz kalma düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu bulunmuştur ($P=.005$). Boyun eğme davranışının artan düzeyleri için evde fiziksel şiddet görme düzeyinde de artış görülmektedir. Kaya ve arkadaşları (2004) tıp fakültesi öğrencileri üzerinde yapmış oldukları çalışmalarında öğrencilerin sözel şiddet ve fiziksel

şiddet durumları ile BEDÖ puanları arasında anlamlı bir fark bulamamışlardır [5]. Ergenlerin boyun eğme davranışının Mayda ve arkadaşları (2009) tıp fakültesi öğrencileri üzerinde yapmış oldukları çalışmalarında, öğrencilerin azarlanma, şiddete maruz kalma ve şiddet uygulayan kişilere göre BEDÖ puanlarını değerlendirmişlerdir. Fiziksel, sözel ya da cinsel şiddete maruz kalan öğrencilerin BEDO puanları ($X=12.03$) şiddete maruz kalmayanlardan ($X=7.1$) daha yüksektir [26]. Bulgularımız boyun eğme davranışının yüksek düzeyinin şiddete maruziyet oranını arttıracak yönünde literatürle tutarlılık göstermektedir.

Sonuç olarak çalışmamızda araştırma kapsamına giren ergenlerin boyun eğme davranışları evde fiziksel şiddet görme düzeyleri üzerinde anlamlı ve pozitif yönlü bir etkiye sahiptir. Bu bulgu, boyun eğme davranışı arttıkça ergenlerin evde fiziksel şiddet düzeylerinin artacağı anlamına gelmektedir. Gerek okulların rehberlik ve psikolojik danışma birimleri tarafından yapılacak çalışmalarla, gerekse öğretmenlerin bu konudaki çabalarıyla boyun eğici davranış düzeylerinin hedeflenen düzeye taşınmasına çalışılmalıdır. Bu konuda ergenlere yönelik olarak düzenlenecek ve onlarında rol alacakları etkinlikler ve sosyal programlar söz konusu çabaları destekleyici rol oynayabilir.

Kaynaklar

1. World Health Organization (WHO). Violence and health:task force on violence and health. Cenevre, 1998.
2. Özkan YY. Aile içinde çocuğa yönelik şiddet: Muğla/Milas Uğurlu Özbilim Dershanesi oks öğrencileri örneği. Yüksek lisans tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, 2008.
3. Cengiz M. Çocukların aile içi şiddete uğramasına neden olan sosyo-ekonomik faktörler. Yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya, 2008.
4. The Violence Prevention Alliance (VPA) (2010). <http://www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en/index.html> access date 17.09.2010
5. Kaya M, Güneş G, Kaya B, Pehlivan E. Tıp fakültesi öğrencilerinde boyun eğici davranışlar ve şiddetle ilişkisi. Anadolu Psikiyatri Derg. 2004;5(1):5-10.
6. Hüsman Z. Lise ikinci sınıf öğrencilerinin şiddet deneyimlerinin nitelik ve nicelik açısından tetkiki. Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul, 2007.

7. Adams JF. Ergenliği anlamak. In: B. Onur, ed, Ergenliği anlamak. Ankara: İmge Yayınları, 1995;13-48.
8. Ergenlik ve genel özellikleri. <http://www.belemir.net/download/PD7C21NF.pdf> access date 27.01.2010
9. Boulter L. Family-school connection and school violence prevention. *Negro Educ Rev.* 2004;55(1):27-40.
10. Loeber R, Stouthamer-Loeber M. Family Factors as Correlates and Predictors of Juvenile Conduct Problems and Delinquency. In: Tonry M, Morris N, eds, *Crime and Justice*, Vol. 7. Chicago: University of Chicago Press. 1986;29-149.
11. Koç M, Bayraktar B, Çolak S. Üniversite öğrencilerinde boyun eğici davranışlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.* 2010;28(1): 257-80.
12. Yıldırım İ, Ergene T. Lise son sınıf öğrencilerinin akademik başarılarının yordayıcısı olarak sınav kaygısı, boyun eğici davranışlar ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.* 2003;25(2):224-34.
13. Tuzcuoğlu S, Korkmaz B. Psikolojik danışma ve rehberlik öğrencilerinin boyuneğici davranış ve depresyon düzeylerinin incelenmesi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Bilimleri Dergisi.* 2001;14:135-52.
14. Öngen Erol D. The relationships between selfcriticism, submissive behavior and depression among Turkish adolescents. *Pers Individ Dif.* 2006;41(5):793-800.
15. Kaya M, Genç M, Kaya B, Pehlivan E. Tıp fakültesi ve sağlık yüksekokulu öğrencilerinde depresif belirti yaygınlığı, stresle başa çıkma tarzları ve etkileyen faktörler. *Türk Psikiyatri Derg.* 2007;18(2):137-46.
16. Hamurcu H, Sargın N. Lise öğrencilerinin boyun eğme davranışları ile psikolojik ihtiyaçları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.* 2011; 31(2):171-87.
17. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. Türkiye nüfus ve sağlık araştırması, 2008. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve TÜBİTAK, Ankara, Türkiye. 2009.
18. Türkiye Büyük Millet Meclisi. Türkiye’de Ortaöğretime Devam Eden Öğrencilerde ve Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocuklarda Şiddet ve Bunu etkileyen Etkenlerin Saptanması, Araştırma Raporu. 2007.
19. Celbiş O, Karaoğlu L, Eğri M, Özdemir O. Violence among high school students in Malatya: A prevalence study. *Turk Med J Sci.* 2012;42(2):343-50.
20. Ayan, S., Kocacık, F. Çocuk İstismarı: Sivas (Türkiye) örneği. *Uluslar Arası İnsan Bilimleri Dergisi.* 2009; (1):953-68.
21. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı. Türk ailesinde adolesanların sorunları. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Yayın no:100, 1997.

22. Tümkaya S, Çelik M, Aybek B. Lise öğrencilerinde boyun eğici davranışlar, otomatik düşünceler, umutsuzluk ve yaşam doyumunun incelenmesi. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2011;20(2):77-94.
23. Özkan A İ, Özen A. Öğrenci hemşirelerde boyun eğici davranışlar ve benlik saygısı arasındaki ilişki. TAF Prev Med Bull. 2008;7(1):53-8.
24. Karabilgin SÖ, Şahin H. Tıp fakültesine yeni başlayan öğrencilerin problem çözme becerilerine ilişkin algılarının ve boyun eğici davranış durumlarının değerlendirilmesi. Türkiye Klinikleri J Med Sci. 2012;32(6):1536-44.
25. Torun S, Arslan S, Nazik E, Akbaş M, Yalçın ÖS. Hemşirelik öğrencilerinin benlik saygısı ve boyun eğici davranışlarının incelenmesi. CMJ. 2012;34:399-404.
26. Mayda, AS, Gerçek ÇG, Güneş C, Hüseyinoğlu A, Güler MB, Yıldırım A. Tıp fakültesi öğrencilerinde depresif belirti sıklığının demografik özellikler, sigara, alkol, madde kullanımı, baskın el ve şiddete meruz kalma ile ilişkisi. TÜBAV Bilim Dergisi. 2009;2(4):476-83.